

[Time: 2½ Hours]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. Figures to the right indicate full marks.
  3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

- Q.1 Answer **any two** of the following 15
- A) Explain Marxist Perspective of development.
  - B) Discuss the Quality of Life Approach.
  - C) Write a note on Millennium Development Goals (MDGs).
- Q.2 Answer **any two** of the following 15
- A) Explain Sustainability and security in detail.
  - B) Explain the concept of Multi-dimensionality of Poverty.
  - C) What is the role of Civil Society in human development?
- Q.3 Answer **any two** of the following 15
- A) Discuss the Disability Adjusted Life Years (DALY).
  - B) Explain the Human Development Index(HDI).
  - C) Discuss Gender Related Development Index (GDI).
- Q.4 Answer **any two** of the following 15
- A) What are the problems faced by ageing population?
  - B) Explain different types of inequalities.
  - C) Explain the role of education and health in economic development.
- Q.5 Write short notes on **any three** of the following 15
- A) Distinguish between Growth and Development
  - B) NGO's and People's organization
  - C) Social capability
  - D) Concept of indigenous group
-

मराठी रुपांतर

[वेळ: २½ तास]

[गुण: ७५]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.
३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

- प्र.१ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
अ) विकासाचा मार्क्सवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
ब) जीवनमान गुणवत्ता दृष्टिकोनावर चर्चा करा.
क) सहस्र विकास लक्ष्ये (मिलेनियम डेव्हलपमेंट गोल्स MDGs) वर टीप लिहा.
- प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
अ) शाश्वतता व सुरक्षितता तपशीलवार स्पष्ट करा.
ब) बहुआयामी दारिद्र्य संकल्पना स्पष्ट करा.
क) मानवी विकासात नागरी समाजाची भूमिका काय आहे?
- प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
अ) अपंगत्व समायोजित जीवन वर्षांची (DALY) चर्चा करा.
ब) मानव विकास निर्देशांक (HDI) स्पष्ट करा.
क) लिंग संबंधित विकास निर्देशांक (GDI) वर चर्चा करा.
- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
अ) वृद्ध लोकसंख्येला कोणत्या समस्या भेडसावत आहेत?
ब) विविध प्रकारच्या असमानता स्पष्ट करा.
क) आर्थिक विकासात शिक्षण आणि आरोग्याची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
अ) वाढ आणि विकास यातील फरक
ब) एनजीओ आणि लोक संघटना
क) सामाजिक क्षमता
ड) स्वदेशी समूहाची संकल्पना